

YASST KABOK

mucf

Swedish Agency for
Youth and Civil Society

"ČAU, KAIMIŅ!"

(Visit NABO Art Book)

Par izstādi

Ziemeļvalstu jaunieši interesējas par sociālajām problēmām, apraksta kopīgus izaicinājumus un sniedz konkrētus priekšlikumus to risināšanai. Mums ir tikai jāiekleklausās.

Četrus gadus, no 2018. līdz 2021. gadam, Zviedrijas Jaunatnes un pilsoniskās sabiedrības aģentūra Nabo projekta ietvaros ir uzklaušījusi 16–24 gadus vecus jauniešus no visa Ziemeļvalstu reģiona. Mēs esam uzklaušījuši viņu pieredzi un viedokli par sociālo iekļaušanu. Jauniešiem tika lūgts aprakstīt savas iespējas izteikt savu viedokli un piedalīties sabiedrības dzīvē ar vienlīdzīgiem nosacījumiem. Projekts ir bijis viena no Zviedrijas 2018. gada Ziemeļvalstu Ministru padomes prezidentūras prioritātēm.

Iekļaujoša sabiedrība cenšas panākt, lai visi cilvēki justos tai piederīgi un viņiem būtu iespēja ietekmēt un piedalīties sabiedrības attīstībā ar vienlīdzīgiem nosacījumiem. Spēcīgai demokrātijai ir svarīga ikviena balss. Sadarbībā ar pētniekiem Nabo dalībnieki ir izanalizējuši jauniešu stāstus un sagatavojuši ziņojumus par jauniešu sociālo iekļaušanu visās Ziemeļvalstīs, Fēru salās, Grenlandē un Ālandu salās. Pēc jauniešu aprakstītās pieredzes ir skaidrs, ka Ziemeļvalstu sabiedrībām ir jādara vairāk, lai iekļautu un uzklaušītu bērnus un jauniešus.

Jauniešu minētās problēmas ir saistītas ar sabiedriskā transporta un mājokļu pieejamību, garīgo veselību, attieksmi, ar kādu viņi saskaras veselības aprūpes sistēmā, normām, kas saistītas ar dzimumu un seksualitāti, kā arī ar brīvo laiku un iespējām ietekmēt apkārtni un sabiedrību kopumā.

Jauniešu ieteiktie risinājumi ir līdzīgi, neatkarīgi no tā, vai viņi dzīvo Islandes ziemeļos, Dānijas galvaspilsētā vai kādā no Ālandu arhipelāga salām. Lai uzlabotu jauniešu iespējas, pret viņiem ir jāizturas ar cieņu, kā pret vienlīdzīgiem visās dzīves jomās. Tas ir īpaši svarīgi saskarsmē ar cilvēkiem, kas strādā valsts sektorā un plašākā sociālās labklājības sistēmā.

Organizācijām, kas strādā ar jauniešiem vai pieņem lēmumus, kas uz viņiem attiecas, ir jāņem vērā jauniešu viedoklis un jāapzinās viņu tiesības.

Lēmumi, kas skar jauniešus, ir jāpieņem, pamatojoties uz zināšanām par jauniešiem un viņu dzīves apstākļiem. Nabo dalībnieki ir pārliecināti, ka jauniešu viedoklis palīdz veidot labāku un demokrātiskāku sabiedrību. Mēs ceram, ka šī grāmata sniegs jums labāku izpratni un ieskatu jauniešu situācijā Ziemeļvalstīs.

Vai saskatāt līdzības tepat Latvijā?

Sagatavots pēc Zviedrijas Jaunatnes un pilsoniskās sabiedrības aģentūras izdevuma – mākslas grāmatas "NABO Art Book" par jauniešu sociālo iekļaušanu Ziemeļvalstīs, www.mucf.se. Izstādi Latvijā prezentē Ziemeļvalstu Ministru padomes birojs Latvijā.

Kati Kovāča (Kati Kovács) ir dzimusi Helsinkos 1963. gadā. Viņa debitēja 1994. gadā ar komiksu albumu "Zaļā rapsodija" (Vihreā rapsodia). Kopš tā laika viņa ir izdevusi 16 grāmatas – gan grafiskos romānus, gan īso stāstu krājumus. Vairākas viņas grāmatas ir tulkotas zviedru, vācu, franču, ungāru un citās valodās.

"Man bija pieci gadi, kad mana ģimene pārcēlās no Helsinkiem uz Espo, kas atrodas tikai 20 kilometru attālumā, bet šķita, ka tā ir cita pasaule. Visapkārt bija daba, tikai dažas koka mājas, ceļi, meži, govju un zirgu ganības, un netālu – jūra. Man bija mierīga un brīva bērnība. Kad mums kļuva garlaicīgi, mēs devāmies uz Helsinkiem, kur bija vairāk izklaides iespēju. Jau desmit gadu vecumā es sapņoju kļūt par komiksu mākslinieci. Un tieši to es arī izdarīju ..."

Somija

"Piemēram, tramvaja pieturas naktī. Ja kāds piedzēries vīrietis pienāk klāt sievietei, neviens neko nedara."

/ Jauniete, labvēlīgs pilsētas rajons

Somijā aptaujātie jaunieši apgalvo, ka jūtas droši gan Somijā, gan savā dzīvesvietā. Vairākas aptaujātās meitenes galvaspilsētas reģionā tomēr runā par vispārīgu nedrošības sajūtu, kā arī sniedz konkrētus piemērus, ka dažreiz pilsētā viņām kāds neliek mieru.

“Mums, imigrantiem Somijā, integrāciju apgrūtina tas, ka, lai gan valsts dara visu iespējamo, īsteno integrācijas plānus un valodas kursus, cilvēki nav gatavi mūs uzņemt – viņi nav gatavi ar mums komunicēt. Tāpēc mēs netiekam iekļauti, neklūstam par sabiedrības daļu – mums nav iespējas ar viņiem kontaktēties.”

/ Jaunietis no imigrantu ģimenes, pilsēta

Jaunieši ar ārzemju izcelsmi vizuāli atšķiras no pamattautas. Šie jaunieši stāsta par skajiem, nepiedienīgiem komentāriem, ar kuriem saskaras pilsētā, kā arī internetā un sociālajos tīklos. Daži jaunieši no imigrantu ģimenēm norāda, ka viņu iespējas iegūt augstāko izglītību un algotu darbu ne vienmēr šķiet vienlīdzīgas salīdzinājumā ar pamattautas pārstāvjiem. Taču jaunieši ar ārzemju izcelsmi runā arī vispārīgāk par ierobežotajām iespējām integrēties sabiedrībā, jo Somijas iedzīvotāju vairākums nav gatavs iekļaut viņus savā ikdienas dzīvē.

“Lai gan daudz kas ir labi, mūsdienās ir jābūt veselam, lai varētu slimot! Ja mana ģimene mani nebūtu atbalstījusi, man nebūtu iespējas saņemt nepieciešamo palīdzību.”

/ Jauniete, pilsēta

Jaunieši stāsta par trūkumiem veselības aprūpes sistēmā. Kritika galvenokārt nāk no meitenēm vai LGBTQ jauniešiem. Viņu kritika ir galvenokārt vērsta uz garajām rindām veselības aprūpes centros, īpaši garīgās veselības aprūpes jomā, un augstajām prasībām, kurām ir jāatbilst, lai varētu saņemt šos pakalpojumus. Daudzi uzskata, ka ir nepieciešama neatlaidība un spēks, lai cīnītos par tiesībām uz aprūpi, ka “ir jābūt veselam, lai varētu slimot”. Lielākā daļa apgalvo, ja izdodas saņemt pakalpojumus, to kvalitāte ir augsta.

“Nu, man personīgi nav lielas intereses iesaistīties un palīdzēt risināt tādas vispārīgas problēmas.”

/ Jauniete, neliela apdzīvota vieta

Diskusiju laikā vairākums apgalvo, ka reti uzskata, ka ir aktīvi jāiesaistās jautājumos, kurus uzskata par politiskiem. Daudzi skaidri saka, ka viņus tas vienkārši neinteresē. Daži jaunieši uzskata, ka politikā iesaistās “noteikts cilvēku tips” — cilvēki, kuriem ir vienādas domas un vērtības un kuri nepieņem atšķirīgus viedokļus.

“Esmu uzaudzis, savas domas turot pie sevis. Un esmu ievērojis, ka man ir ļoti grūti dalīties ar savām “juttui” [domām un jūtām]. Kaut kādā ziņā tas šķiet lieki. Tās ir manas problēmas, es pats ar tām tikšu galā.”

/ Jaunietis, labvēlīgs pilsētas rajons

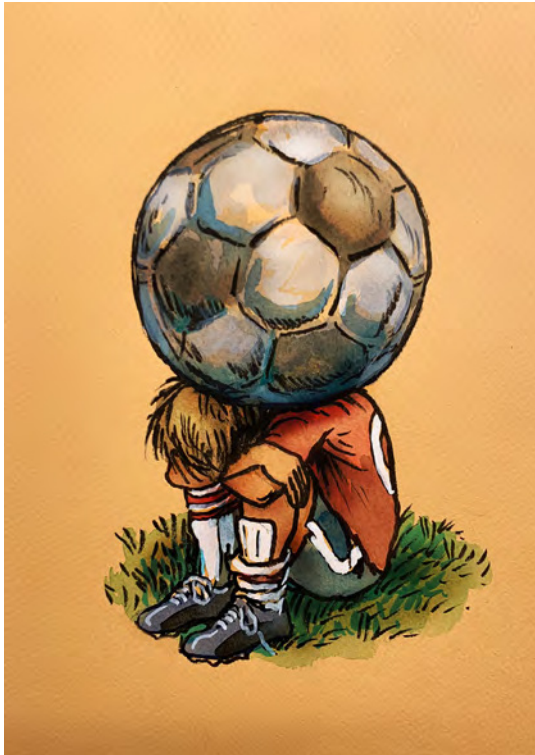
Ģimene un vecāki ir svarīgi un palīdz praktiskos jautājumos, sniedzot padomus un informāciju par “pieaugušo lietām”, tādām kā finanses un algots darbs. Daudzi vecāki, īpaši mātes, arī izrāda sapratni un sniedz emocionālu atbalstu, kad jaunieši jūtas neaizsargāti un dzīve ir grūta. Dažas meitenes stāsta, ka nevēlas pārāk apgrūtināt savus vecākus, bet daži puisi saka, ka viņi ir audzināti “turēt savas domas pie sevis”.

“Mēs esam komanda. Mums ir daudz kopīga. Mēs esam “vienots vesels”. Mūsu grupā ir ļoti spēcīga solidaritātes sajūta.”

/ Varavīksnes jaunatne, pilsēta

Nepiederības sajūta ir izaicinājums demokrātijai. Daži somu jaunieši min, ka viņi nepieder un nejūtas iesaistīti nevienā kopienā. Vientulība ir problēma, kurai pēdējos gados Somijas sabiedrībā tiek pievērsta arvien lielāka uzmanība. Pētījumi liecina, ka katrs piektais bērns vai jauniešs cieš no vientulības (sk., piemēram, THL 2019; Mieli 2019). Pilsoniskās sabiedrības apvienības un organizācijas pilda svarīgu funkciju cīņā pret vientulību un atstumtību. Tās rada jauniešiem kopienu, saikni, veicina iekļaušanos un dod iespēju satikt jaunus cilvēkus.

Jūnass Vilēns (Jonas Wilén) ir dzimis 1974. gadā Mariehamnā, Ālandu salās. Viņš ir rīkojis ap 50 izstādēm ar savām eļļas gleznām un katru nedēļu laikrakstā "Jaunā Olande" (Nya Åland) publicē sociālkritiskas ilustrācijas. 2020. gada vasarā viņš kopā ar zviedru mākslinieku Ernstu Bilgrēnu izrādīja gleznas izstādē „Billgren & Wilén” Ālandu salu Mākslas muzejā.

"Manai ģimenei bija siltumnīca, un bērnībā Ēkerē, Ālandu salu rietumu daļā, es spēlēju futbolu, zīmēju un cēlu mājiņas kokos. Es jau bērnībā sāku izpausties ar zīmējumiem un zīmēju visu laiku. Viens mans onkulis ir tēlotājmākslinieks, bet otrs bija dramaturgs un rakstnieks, tāpēc man agrā bērnībā bija iedvesmas avoti, kas mudināja veltīt savu dzīvi mākslai."

Ālandu salas

"[Futbols] sāka kļūt nedaudz profesionālāks. Kādā brīdī viņi vēlējās tikt augstāk... un tad jau tas viss kļuva priekš manis pārāk nopietni. Tas bija šogad vai pagājušajā gadā, [kad es pārstāju spēlēt]."

/ Jaunietis, Mariehamna

Lielākā daļa Ālandu salu iedzīvotāji stāsta, ka bērnībā aktīvi nodarbojās ar sportu, bet vidusskolā viņiem tas apnīka. Atteikšanās iemesli bija tādi, ka viņi saprata, ka konkrētais sporta veids nav viņiem piemērots vai kļuva pārāk nopietns. Daudzi no tiem, kas atteicās no futbola, turpināja brīvajā laikā spēlēt ar draugiem vai amatieru komandā.

“Internetā tu satiec tik daudz jaunu cilvēku. Tu viņus diezgan labi iepazīsti, kaut arī nekad neesi saticis personīgi. Tu viņus pazīsti tāpat. Jo tu spēlē ar viņiem spēles vairākas dienas nedēļā, tu ar viņiem čato — tā teikt, virtuālā draudzība... Tas ir kā pavadīt laiku kopā, kaut gan jūs vienkārši sēžat un čatojat.”

/ Jaunietis, lauku teritorija/arhipelāgs

Jaunajiem imigrantiem var būt grūti rast piederības sajūtu Ālandu salām. Vairāki jaunie imigranti norādījuši, ka pret viņiem neizturas kā pret vietējiem, kaut arī viņi ilgu laiku dzīvo Ālandu salās. Vairāki jaunieši teica, ka jūtas piederīgi tiešsaistes kopienās, kur bieži vien ir viegli iepazīt jaunus cilvēkus.

Fābians Jēransons (Fabian Göranson) ir dzimis 1978. gadā Stokholmā. Viņš strādā kā komiksu mākslinieks un ilustrators. Pašlaik viņš strādā pie bērnu grāmatu sērijas "Hokus Pokus" un "Zviedrijas fantastiskā vēsture" (Sveriges fantastiska historia). 2019. gadā viņa grafiskais romāns "Sapnis par Eiropu" (Drömmen om Europa) ieguva Zviedrijas Komiksu asociācijas piešķirto "Urhunden" balvu kā gada labākais komiksu albums.

"Es uzaugu kā vienīgais bērns, intraverts, lielā, gadsimtu mijā uzceltā mājā Saltšēbadenā pie Stokholmas. Pusaudzā gados es aizbēgu uz pilsētu, lai nodotos politiskajam aktīvismam, dzīvajām lomu spēlēm un pastāvīgai cigarešu smēķēšanai. Beigās es atklāju, ka gadsimtu mijā uzceltā māja ir lieliska vieta, kur rīkot grandiozas dekadentu maskarādes."

Zviedrija

"Tāpēc, ka es... tā daru. Man patīk būt kopā ar cilvēkiem, kas man patīk. Visādiem cilvēkiem. Bet manā ciematā nekā nav. Varētu teikt... labi, tas ir kā cietums. Tā es šeit jūtos un neko nevaru padarīt. Es vienkārši visu laiku sēžu mājās. Bet šeit nav ko darīt, tā kā..."

/ Vientuļš jauniešs, mazapdzīvota vieta

Daži vientuļi jaunieši imigranti, kas dzīvo mazapdzīvotās vietās, saka, ka īpašas problēmas viņiem sagādā sabiedriskā transporta trūkums. Viņiem nav pieejams auto, un viņi stāsta, ka jūtas kā ieslodzīti. Šie jaunieši atrodas ļoti saspringtā finansiālajā situācijā. Viņiem ir grūti iztikt ar tik maz naudas. Viņiem ir jādodas iepirkties pilsētā, kur cenas ir zemākas nekā viņu ciematā, lai pietiktu naudas tikai visnepieciešamākajām lietām. Taču nokļūt līdz tuvākajai pilsētai un atgriezties tajā pašā dienā var būt grūti, ņemot vērā sabiedriskā transporta kustības grafiku nedēļas nogalēs.

“Es dzīvoju divās vietās. Viena no tām ir pilsētas centrā. Tur es jūtos kā mājās, taču piederības sajūtas man tomēr nav. Dzīvot pilsētas centrā ir, tā teikt, diezgan nedroši. Man ir uzbrukuši uz ielas pie pašām mājas durvīm, man ir uzmākušies... Tā kā jā, var teikt, ka es nejūtos droši šajā rajonā. Un es vienmēr nēsāju līdzī pašaizsardzības baloniņu, ja eju ārā pēc deviņiem vakarā. Citādi tā ir ļoti jauka vieta dzīvošanai, manuprāt.”

/ LGBTQ persona, vidēji liela pilsēta

Dažiem jauniešiem ir pretrunīgas sajūtas par vietu, kurā viņi dzīvo. Apkaimē, kurā viņi dzīvo, viņiem neasociējas ar drošību un siltumu. Tajā pašā laikā tikai nedaudzi jaunieši min draudus un vardarbību, kas notiek viņu apkaimē. To var salīdzināt ar jauniešu aptaujas datiem valsts mērogā, kas liecina, ka aptuveni katrs septītais jauniešs ir saskarē ar draudiem vai vardarbību pēdējo sešu mēnešu laikā. Lauku teritorijās ar draudiem un vardarbību saskaras vairāk puīšu nekā citur.

— Ja tu neatbilsti normām...

— Jā, tieši tā.

— Tiklīdz kāds izceļas, visi uzskata par savu pienākumu piecelties un norādīt uz viņu, un beigās kāds pienāk viņam klāt un iesit.”

/ Jaunieši, lauku teritorija

Neaizsargātība var izpausties dažādās formās. Dažiem jauniešiem tas nozīmē nebūt „īstai sievietei” vai „īstam vīrietim” vienaudžu acīs; citiem vārdiem sakot, nebūt pietiekami sievišķīgai vai pietiekami vīrišķīgam. Citi var kļūt neaizsargāti, ja klausās nepareizu mūziku, pārāk labi vai nepietiekami labi mācās skolā, pārāk daudz vai pārāk maz runā, ir pārāk garlaicīgi, valkā nepareizu apģērbu, ja viņiem par visu ir viedoklis vai nepareizs hobijs, vai arī slikta reputācija, no kuras viņi nespēj tikt vaļā. Dalībnieku spriedumi liecina, ka vienmēr ir kaut kas, par ko jaunieši var tikt aizskarti vai terorizēti, tiklīdz viņi pārkāpj normas, kā jauniešiem vajadzētu rīkoties un uzvesties.

“— Mums ir visdažādākās iespējas darīt to, ko vēlamies. Mēs varam doties uz pilsētu, tas nemaz neaizņem daudz laika. Mēs varam doties pastaigās, ir daudz vietu, kur pastaigāties.

— Mēs varam, mēs esam diezgan tuvu visam. Ja es gribētu sākt nodarboties ar parkūru, es varētu atrast parkūra nodarbības tepat, jo kāds tās piedāvā.”

/ Jaunietes, turīgs rajons

Brīvā laika aktivitāšu, kurās jaunieši vēlas iesaistīties, pieejamība ļoti atšķiras atkarībā no tā, kur jaunieši aug. Turīgās apkaimēs iespējas var šķist neierobežotas, bet jaunieši, kas dzīvo lauku teritorijās, ir spiesti pielāgoties tam, kas tiek piedāvāts. Lauku teritorijās tas izdodas tiem, kam šīs lietas interesē, piemēram, populārākie sporta veidi vai baznīcas dzīve. Jauniešiem ar citām interesēm ir grūtāk izmantot savu brīvo laiku maksimāli efektīvi.

"Es pat neēju uz klīniku, tā vienkārši ir. Es ienīstu iet uz klīniku. [...] Tāpēc es pati diagnosticēju savas problēmas. Jo, ja es tur aiziešu, man vienkārši pateiks, ka 'tā ir tikai saaukstēšanās'."

/ Jauniete, nelabvēlīgs rajons

Daži jaunieši ir vīlušies veselības aprūpes sistēmā vai uztraucas par to. Citi uzskata, ka tā ir laba. Nelabvēlīgos rajonos jaunieši lielākoties ir neapmierināti ar to, kā pret viņiem attiecas. Viņi uzskata, ka veselības aprūpes speciālisti neuztver viņu slimības un traumas nopietni. Esam dzirdējuši stāstus par to, ka klīniku personāls neesot ieinteresēts viņus izmeklēt un sniegt palīdzību. Jaunieši uzskata, ka personāls vēlas pēc iespējas ātrāk tikt no viņiem vaļā. Citi stāsta, ka izmeklējumu rezultāti ir tikuši pazaudēti vai ka viņiem ir nācies uzmākties personālam, lai saņemtu izmeklējumu rezultātus.

Inga Sētre (Inga Sætre) ir dzimusi 1978. gadā Lillehammerē. Viņa ir izdevusi vairākus komiksu albumus, tostarp "Krišanas māksla" (Fallteknikk) (2011) un "Pēc dzīves ir nāve" (Det finnes en død etter livet) (2018). Filmas "Ninjababy", kas balstīta uz komiksu albumu "Krišanas māksla", pirmizrāde notika 2021. gadā. Inga Sētre veidoja filmas animācijas un rakstīja scenāriju kopā ar Ingvillu Svē Fliki (Yngvild Sve Flikke) un Juhanu Fastingu (Johan Fasting).

"Es uzaugu laukos un pamatskolā, droši vien, nebiju pārāk sabiedriska. Es daudz laika pavadīju mežā ar savu suni Asko. Bez zīmēšanas, gleznošanas un stāstu rakstīšanas datorā, es spēlēju althornu un klavieres. Es arī slaištījos, garlaikojos, daudz klausījos mūziku un, protams, skatījos TV. Pēc pamatskolas es sāku mācīties vidusskolā mūzikas programmā, un tas bija fantastiski."

Norvēģija

"Tā ir neliela pilsēta, un es domāju, ka visi cits citu pazīst. Varētu teikt, ka visi cits citu pazīst kaut kādā mērā [...] Visi zina, kas ir kas, nepazīstot citam citu personīgi. Jo baumas izplatās ātri."

/ Jauniete, vidēji liela pilsēta

Lielākā daļa jauniešu, kas piedalījās pētījumā, atzina, ka jūtas piederīgi vietai, kur dzīvo. Daži jaunieši no nelielām apdzīvotām vietām ir pieminējuši, ka, pat ja viņi nepazīst kādu vecāku cilvēku savā ciematā, viņi pazīst šī cilvēka bērnus vai mazbērnus. Aprakstos atkārtoti minēts fakts, ka „visi cits citu pazīst”. Visi aptaujā iesaistītie jaunieši, neatkarīgi no viņu ģeogrāfiskās atrašanās vietas, skaidro, ka lielāko daļu savu paziņu ārpus ģimenes loka ir satikuši skolā un organizētajās brīvā laika aktivitātēs.

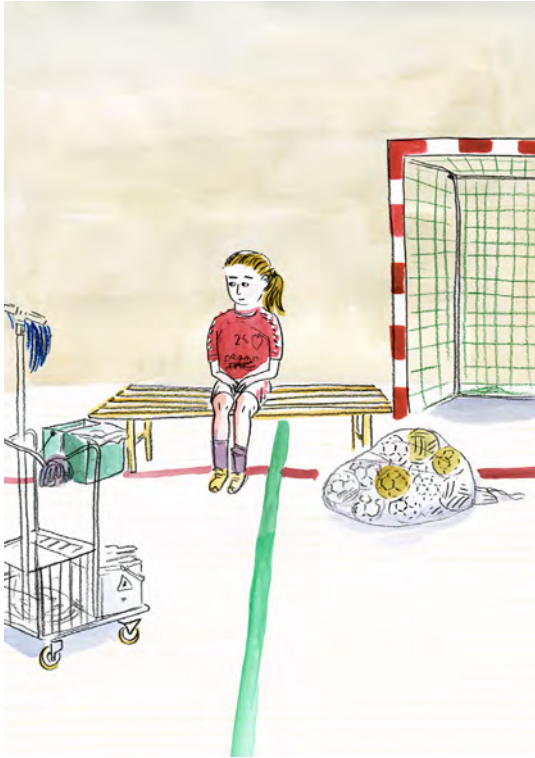

“Jā, protams. Bet man patīk strādāt un pašam pelnīt naudu. Mājās es varu saņemt visu nepieciešamo, bet es domāju, ka ir labāk strādāt, lai iegūtu to, ko tev vajag.”

/ Jaunietis, bez privilēģijām, Oslo

Gandrīz visi jaunieši, kas piedalījās pētījumā Norvēģijā, teica, ka viņiem ir lielas iespējas ietekmēt savu dzīvi. Ģimenē viņi ir iesaistīti plānošanā un var pieņemt lēmumus par savu dzīvi.

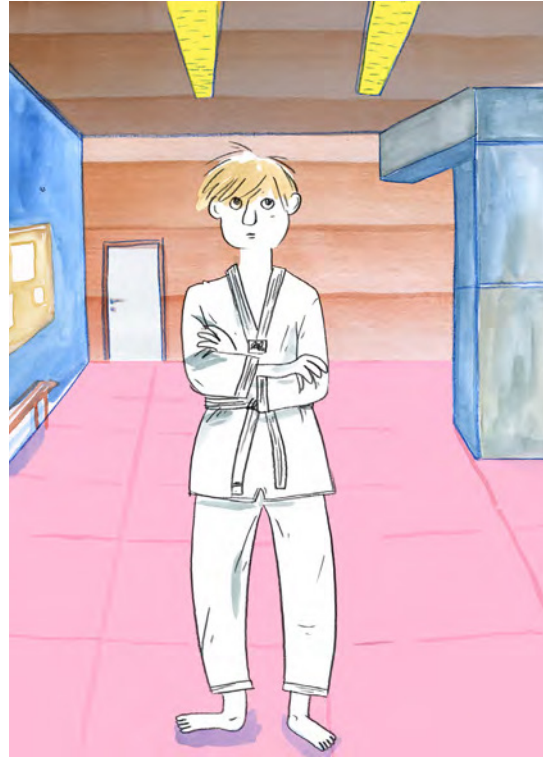
Puiši izjūt lielāku brīvību nekā meitenes. Jaunieši saka, ka meitenēm ir jāievēro vairāk noteikumu, piemēram, cikos viņām ir jābūt mājās vai cik bieži ir jāsazinās ar vecākiem. Šajās diskusijās atšķirība ir saistīta ar bažām par meiteņu labklājību un pieņemumu, ka puiši var paši par sevi parūpēties.

“Man tiešām ir daudz privilēģiju. Es esmu norvēģiete. Es esmu balta. Tas pats par sevi nozīmē, ka man ir privilēģijas. Bet es esmu cietusi no seksuālās vardarbības, tāpat kā gandrīz visas citas meitenes.”

/ Jauniete, vidēja lieluma pilsēta

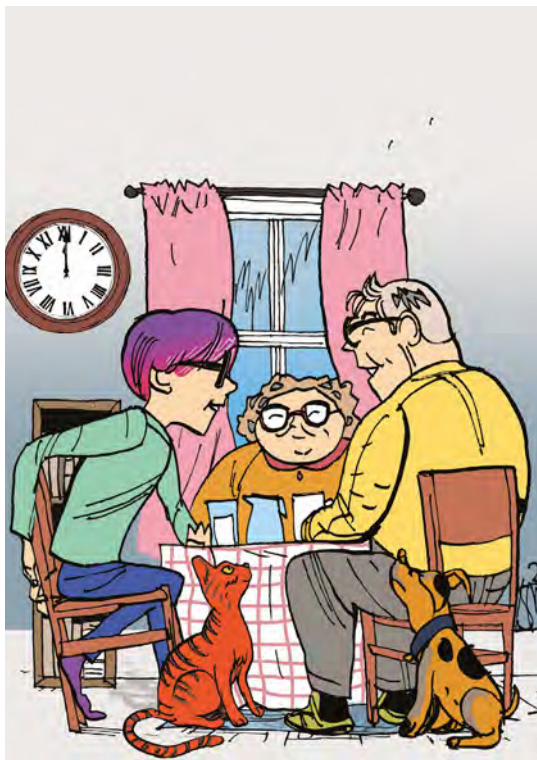
Lielākā daļa norvēģu meiteņu apgalvo, ka kopumā viņām nav bijusi negatīva pieredze saistībā ar dzimumu. Tomēr jautātas, vai viņas ir piedzīvojušas uzmākšanos ballītēs vai pilsētā, daudzas meitenes atbild, ka ir saskarušās ar nepatīkamiem seksistiskiem mājieniem un komentāriem. Lielākā daļa meiteņu saka, ka uzskata, ka tas ir pilnīgi normāli un ka to piedzīvo visas sievietes un meitenes. Meitenes tiek pakļautas — galvenokārt no vīriešu puses — darbībām, kuras var klasificēt kā seksuālu uzmākšanos, bet lielākā daļa meiteņu šīs darbības neinterpretē kā tādas.

“Ja es dodos uz valsts veselības centru un saku, ka man ir nepieciešams ar kādu parunāt, un tad piebilstu, ka esmu transpersona, tad viņi visu saista ar faktu, ka es esmu transpersona. Es uzskatu, ka tā ir sava veida diskriminācija, jo pret mani neizturas tāpat, kā, manuprāt, izturas pret **citiem cilvēkiem.**”

/ LGBT persona, Oslo

LGBTQ jaunieši saka, ka sabiedrībā viņi reti saskaras ar aizspriedumiem un diskrimināciju saistībā ar savu dzimumu vai seksuālo orientāciju. Taču internetā situācija ir citāda. Ir liela atšķirība starp sabiedrisko telpu un internetu: Jaunieši, kuri izvēlējušies piedalīties publiskā diskusijā, var sagaidīt, ka sociālajos tīklos un komentāros viņi būs neaizsargāti. Šie jaunieši to apzinās un atzīst, ka tas ir nepatīkami, bet viņiem ir nācies pieņemt, ka tā ir cena, kas jāmaksā, lai viņu balsis tiktu sadzirdētas. Veselības aprūpe un medicīniskā palīdzība ir vēl viena joma, kur LGBTQ jaunieši var saskarties ar aizspriedumiem. Bieži vien tie ir stereotipiski aizspriedumi par ķermeni, dzimumidentitāti un dzimumizpausmi.

Sērens Mosdals (Søren Mosdal) ir dzimis 1972. gadā Nairobi, Kenijā. Viņš ir izdevis vairākus komiksu albumus, piemēram, "Pazudušais autoceļš" (Lost Highway) par kantrimūzikas zvaigzni Henku Viljamsu, "Fimbulvinter" par norvēģu vikingu Eriku Sarkano un "Basquiat" (ar Juliāna Voloja scenāriju) par amerikāņu mākslinieku Žanu Mišelu Baskiā.

"Es uzaugu Kokedalā, priekšpilsētā ziemeļos no Kopenhāgenas. Tur nebija daudz ko darīt, bet man bija laba draugu kompānija. Es jau zīmēju, kad biju pusaudzis. Turklāt man vienmēr ir bijusi liela interese par mūziku, varbūt pat lielāka, nekā par komiksiem."

Dānija

"Pieaugušajiem ir nedaudz vairāk dzīves pieredzes un gudrības. Kad tu runā ar draugiem, cik bieži tavi spriedumi balstās uz to, ko esi pats piedzīvojis? Tu centies palīdzēt, bet nebalsties uz plašāku dzīves pieredzi. Tās ir vienkārši rūpes ar mīlestību, un bieži vien tas ir viss, kas ir vajadzīgs. Bet dažreiz, manuprāt, cilvēkiem ir nepieciešamas dziļākas rūpes. Un es domāju, ka tās ir vieglāk saņemt no pieaugušajiem."

/ Jaunietis, lielpilsēta

Svarīgākie sociālie tīmekļi, ko apraksta Dānijas jaunieši, ir viņu tuvākie draugi un ģimene. Visi Dānijas pētījuma respondenti uzskata, ka viņiem ir pieaugušais, uz kuru var paļauties, bet ir atšķirības attiecībā uz to, kas ir šis pieaugušais. Dažiem jauniešiem ir kontaktpersona valsts iestādē, bet citi min savus vecākus vai vienu no vecākiem. Taču jaunieši uzskata, ka var uzticēties arī tuviem draugiem. Tas, vai jaunieši izvēlas runāt ar draugiem vai uzticamiem pieaugušajiem, bieži vien ir atkarīgs no problēmas rakstura.

“Tas nav tik konkrēti kā klimats, bet, runājot par manu iesaistīšanos vietējā kopienā, tas nav tāpēc, ka es uzskatu, ka cilvēki neklausās, bet gan tāpēc, ka neviens neuzdod jautājumus... Tāpēc es tam nepievēršu uzmanību. Es nekad neesmu aizdomājusies, vai man vajadzētu kaut ko aktīvi darīt vietējās kopienas labā, jo tam nebūtu jēgas.”

/ Jauniete, lielpilsēta

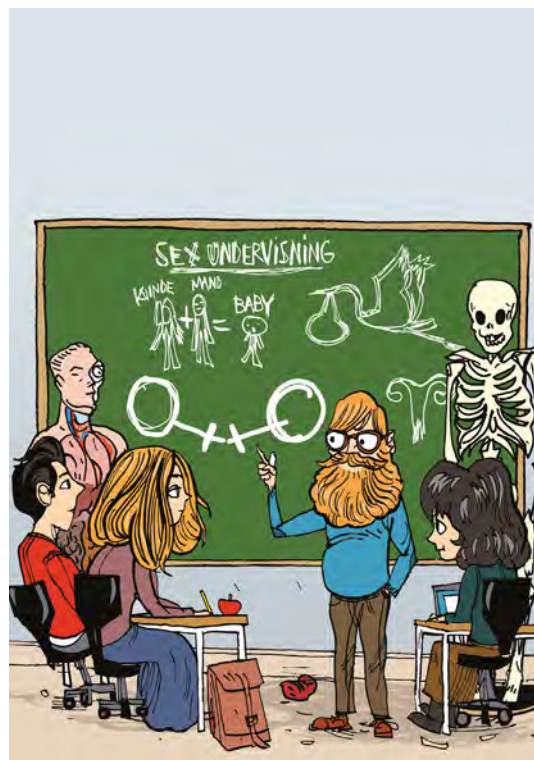
Jaunietes raksturojums ir līdzīgs citu Ziemeļvalstu jauniešu sniegtajiem raksturojumiem. Droši vien, dažādās vietās ir cilvēki, kas uzklausa jauniešus, bet problēma ir tā, ka ļoti maz no viņiem — ja vispār kāds — reāli jautā jauniešiem, ko viņi vēlas, vai iesaista viņus risinājuma meklēšanā. Tiešām. Kas uzdod jauniešiem jautājumus un saka viņiem, ka ir svarīgi viņus iekļaut un ņemt vērā viņu pieredzi saistībā ar dažādiem politiskajiem jautājumiem? Kas uzdod jauniešiem jautājumus un nodrošina, lai viņi saprastu un justu, ka viņi ir nozīmīga sabiedrības un demokrātisko procesu daļa? Mums ir jāspēj apzināties un apliecināt, ka jauniešu pieredze saistībā ar plašākiem sociālajiem apstākļiem un politikas attīstību ir vērtīga. Tikai tad mēs varēsim radīt iekļaujošu sabiedrību visiem.

“Protams, jo kas gan klausīsies kaut kādu vidusskolnieku? Es domāju, ka šāda pieredze ir diezgan izplatīta.”

/ Jaunietis, lielpilsēta

Jaunieši skaidri norāda, ka viņiem nav reālas iespējas kaut ko ietekmēt sabiedrībā. Daudzi dalībnieki uzsver, ka ģimene ir vide, kurā viņi jūtas droši un kurā viņiem ir tiesības izteikt savu viedokli un piedalīties lēmumu pieņemšanā. Ģimenē viņi jūt, ka spēj ietekmēt ikdienas praktiskos lēmumus. Ja jaunieši jūt, ka viņi nevar vai nedrīkst piedalīties apspriešanā un ka pieaugušie neiesaista viņus jautājumu risināšanā, kas viņus skar, tā ir satraucoša parādība.

“Politikas ziņā normu kritiku var iekļaut sākumskolā un pamatskolā, izglītībā, seksuālajā izglītībā, lai heteroseksuālās attiecības nebūtu vienīgais aspekts, par kuru runā. Es uzskatu, ka normu kritika ir ļoti svarīga!”

/ Jauniete, mazpilsēta, LGBTQ+

Jauniešiem ir svarīgi mācīties par iekļaušanu skolā un mājās, lai radītu sociālās piederības sajūtu visiem jauniešiem, neatkarīgi no viņu dzimuma vai dzimumidentitātes, reliģijas vai, piemēram, invaliditātes; dažādas normas, kas ir nostiprinājušās mūsu sabiedrībā, un to, kā tās ietekmē mūsu rīcību un domas. Ir svarīgi apzināties, ka pastāv dažādi diskriminācijas cēloņi, un nodrošināt iespēju par to runāt ar pieaugušajiem un citiem jauniešiem.

Edvards Fugle (Edward Fuglø) ir dzimis 1965. gadā Klaksvikā, Fēru salās. Ieguvis izglītību Dānijas Karaliskajā Arhitektūras akadēmijā Kopenhāgenā, viņš strādā visās jomās — no glezniecības, tēlniecības, ilustrācijas un konceptuālās mākslas līdz kostīmiem un rekvizītiem filmām un teātrim. Viņš ir uzrakstījis un ilustrējis sešas bērnu grāmatas un uzzīmējis vairāk nekā 100 Fēru salu pastmarkas.

“Es uzaugu Klaksvikā, mazā pilsētā ar 5000 iedzīvotājiem. Es to atceros lielākoties kā labu laiku, bet ziemā tur nebija daudz mākslas un muzeju, kā man ļoti pietrūka. Tomēr tā bija droša vieta, un es uzaugu tuvu dabai un senajai fēriešu kultūrai ar stāstiem un leģendām par troļļiem utt. Man patika iet uz kino (Klaksvikā tas bija), lasīt grāmatas un strādāt ar vietējo teātri.”

Fēru salas

“Vasarā es dažkārt saucu kādu draugu kopā iet uz kalnu, un tad mēs bieži pavadām visu dienu kalnā.”

/ Jaunietis, Touršhavna

Āra aktivitātes — gan pie jūras, gan kalnos — ir tuvas jauno fēriešu sirdīm. Zvejošana, airēšana un pārgājieni ir izplatītas aktivitātes, un nedēļas nogalēs notiek vienas dienas pārgājieni uz kalnu virsotnēm, kas atrodas netālu.

“Es nedzīvošu ārzemēs. Varbūt tikai dažus gadus (lai iegūtu izglītību), bet es atgriezīšos!”

/ Jauniete, Touršhavna

Jaunajiem fēriešiem ir cieša saikne ar dzimteni, savu dzīvesvietu un ģimeni. Viņi lepojas ar savu izcelsmi, un, lai gan viņi izvēlas uz laiku pārcelties uz ārzemēm, lai studētu, pēc studiju beigām viņi bieži atgriežas mājās.

“Pēc skolas es pildu mājasdarbus, tad eju uz fitnesu,
un vakaros dodos ārā ar draugiem.”

/ Jaunietis, Klaksvika

Jauno fēriešu dzīve daudzus aspektos atgādina jauniešu dzīvi citās Ziemeļvalstīs. Lielāko daļu laika viņi pavada skolā, brīvā laika aktivitātēs un kopā ar draugiem. Vasarā Fēru salās notiek daudz svinību un ballīšu: tie ir nacionālā rakstura kultūras pasākumi. Šajā laikā jaunieši bieži valkā dažādus fēriešu tautastērpa elementus. (Attēlā redzamajam jaunietim ir Fēru salu cepure, un izšūtā veste ir tautas tērpa daļa.)

Rona Fligenringa (Rán Flygenring) ir dzimusi 1987. gadā Oslo. Rona ir strādājusi ar visdažādākajiem projektiem, no sienu gleznojumiem līdz alus skārdeņu dizainam. Viņa ir radījusi vairākas bilžu grāmatas bērniem un pieaugušajiem gan Islandē, gan Vācijā, sadarbojoties ar tādiem autoriem kā Fins Ole Heinrihs, Dita Zipfele un Hjorleifs Hjartarsons.

“Es uzaugu Reikjavīkā. Tas bija diezgan jauki. Man bija labi draugi, es lasīju grāmatas, zīmēju un darīju dažādas lietas. Es arī strādāju ar zirgiem, un tā, droši vien, bija mana galvenā nodarbošanās jau no 12 gadu vecuma. Es katru dienu pavadīju zirgu stallos, visu gadu trenēju zirgus Islandē un ārzemēs, līdz desmit gadus vēlāk pabeidzu mākslas skolu.”

Islande

“Es varu balsot, bet man nešķiet, ka man ir kaut kas sakāms.”

/ Jauniete, Īsafjerdira

Visos Ziemeļvalstu ziņojumos ir minētas vairākas kopīgas problēmas, un viena no tām ir jauniešu dzīves apstākļi un mājokļi, ko viņi var atļauties. Islandes jauniešiem par to ir stingri uzskati, bet viņiem šķiet, ka viņiem nav ko teikt. Jaunais vecums var ierobežot līdzdalības un ietekmes iespējas. Lai gan vairāki jaunieši norāda, ka viņi maksā nodokļus tāpat kā pieaugušie, viņiem šķiet, ka viņiem nav iespēju vienlīdzīgi piedalīties sabiedrības dzīvē un izteikt savu viedokli.

“Manam draugam darbs sākas astoņos, un viņam ir jāatrod transports, lai nokļūtu uz darbu. Nav labi, ka jāgaida līdz desmitiem [kad sāk kursēt autobusi]... Kad mans draugs strādāja nakts maiņās, es teicu, ka viņam ir tiesības izmantot taksometru, bet viņš teica, ka tā tas nedarbojas. Tas ir atkarīgs no darba devēja, vai viņš vēlas apmaksāt taksometru. Es domāju, varbūt tas tāpēc, ka viņš ir polis un nezina. Viņš [darba devējs] centās viņu piemānīt.”

/ Jauniete, Breidholta

Par sabiedriskā transporta pieejamību runā visās Ziemeļvalstīs. Islandes pētījumā ir konstatēta liela neapmierinātība ar iespējām nokļūt darbā, atpūtas vietās un citur, izmantojot sabiedrisko transportu. Tas pats ir novērojams lauku apvidos un mazapdzīvotās vietās arī citās Ziemeļvalstīs. Jaunieši lielākajās Ziemeļvalstu pilsētās, kuriem ir pieejams, piemēram, metro un tramvajs, ir ļoti apmierināti ar sabiedrisko transportu.

“Depresija ir daudz nopietnāka, nekā izklausās. Tas nav kāds mēnesis, kad jūties slikti. Tā var ilgt gadiem. Es vēlētos, lai cilvēki veltītu vairāk laika, lai to saprastu. Mans tēvs, kad es viņam teicu, ka man ir depresija, vienkārši teica: „Nečinksti!” Tāpēc es vēlētos, lai tādi cilvēki kā viņš vairāk par to interesētos un saprastu, cik tas ir nopietni.”

/ Jaunieta, Mosfedlsbaira

Daudzi jaunieši Islandē ir saskaršies ar aizspriedumiem un diskrimināciju, kad slikti jūtās, gan fiziski, gan garīgi. Viņiem šķita, ka viņus neuztver nopietni, un daži no viņiem apgalvo, ka ir pat zaudējuši darbu veselības problēmu dēļ, jo nespēja ierasties darbā. Sabiedrībā parasti trūkst informācijas un izpratnes par garīgās veselības problēmām, tādām kā trauksme un depresija.

“Kas ir brīvais laiks?”

/ Vientuļā māte, Reikjavika

Vairāki jaunieši strādā vai studē, daži ir bezdarbnieki, un daži ir vecāki. Vairākiem jauniešiem ir grūti atrast laiku jēgpilnai brīvā laika pavadīšanai. Citi min sportu, datorspēles, rakstīšanu un laika pavadīšanu kopā ar ģimeni un draugiem.

“Tu īsti neiederis nekur – tu neesi pieaugušais un neesi bērns, tevi neuztver nopietni, tu esi kaut kur pa vidu...”

/ Jauniete, Īsafjerdira

Dažos gadījumos dalībnieki no Islandes uzskata, ka viņiem nav iespēju kaut ko ietekmēt, ka viņus apšaubā un neuztver nopietni vecuma dēļ. Citi faktori, kas ietekmē jauniešu spēju ietekmēt pāreju pieaugušā dzīvē un iespējas šo ietekmi izmantot, ir mājokļu trūkums un augstās mājokļu izmaksas, sabiedriskā transporta trūkums un brīvā laika aktivitātes, kas nav pieejamas viņu vecumā.

“Es neciešu, kad saka: „Tava paaudze ir vienkārši pielipusi pie ekrāna”. Tad mamma paņem savu tālruni, atver Facebook un saka: „Es kaut ko izdarīju... Vari man palīdzēt? Es vienkārši nezinu, kā...”

/ Jauniete, Īsafjerdira

Pēdējo 20 gadu laikā sabiedrības dzīve ir mainījusies ārkārtīgi strauji, jo īpaši tehnoloģiju attīstības jomā. Vecākās paaudzes nav spējušas tikt līdz šīm pārmaiņām, un arvien jaunāki bērni tagad lieto viedtālrunus un planšetdatorus. Lielākā atšķirība ir vērojama sociālajos tīklos, kur pieaugušie bieži vien krietni atpaliek no saviem bērniem un tādēļ nespēj saprast, kā lietot sociālos tīklus, vai iemācīt to lietošanu saviem bērniem.

Kristians Rekss (Christian Rex) ir dzimis 1977. gadā Nestvedā, Dānijā. Viņš strādā kā ilustrators un vada komunikāciju aģentūru "Deluxus Studio". Viņš ir izdevis komiksu albumu "Bārenis Kāsasuks" (Kaassassuk – den forældreløse) un ilustrējis vairākas bērnu grāmatas.

"Es uzaugu Nūkā. Man bija droša bērnība un labas iespējas nodoties savām interesēm un hobijiem. Bez zīmēšanas, es daudz laika pavadīju, spēlējot futbolu, spēlējoties ar Masters of the Universe figūriņām, lasot komiksus, skatoties filmas un spēlējot Nintendo."

Grenlande

"Valsts sistēma neuzskata pilsonisko sabiedrību par resursu. Valsts nedomā kā grenlandieši. Ja ir jārisina problēmas, jaunieši jūtas, ka par viņiem ir aizmirsts."

/ 3. pārstāvis, Nūkas pilsoniskā sabiedrība

Pilsoniskā sabiedrība Grenlandē netiek uzskatīta par resursu, kaut arī šīs organizācijas bieži zina, kas strādā un kas nestrādā vietējā līmenī. Tas attiecas gan uz plānotajām iniciatīvām, gan uz tādām, kas jau tiek īstenotas preventīvā darba un jauniešu iekļaušanas jomā.

“Man patīk būt grenlandietim. Aukstais klimats ir labs, man tas patīk.”

/ Jaunietis, Nūka

Medijos ik dienas tiek apspriesta Sadraudzība un Grenlandes saikne ar Dāniju. Puse pētījumā iesaistīto jauniešu uzskata, ka viņiem nav nekādas saiknes ar Sadraudzību vai Dāniju, un vienā gadījumā tas ir tāpēc, ka šis cilvēks nekad nav bijis Dānijā. Otra puse jauniešu jūt kaut kādu saikni ar Sadraudzību, norādot, ka tā sniedz Grenlandei lielas priekšrocības.

“Situāciju var mainīt tikai tad, ja cilvēki cits ar citu runā, nevis klusē. Ja kāds izsaka savu viedokli, tu saproti, ka neesi vienīgais ar šādām sajūtām vai pieredzi, un tad tu arī uzdrošies par to runāt.”

/ Jaunietis, Nūka

Jaunieši runā par uzvedības piemēra nozīmi un to, kā tas var iedrošināt citus jauniešus par sevi pastāvēt un nebaidīties runāt, ja tas ir nepieciešams, lai nejustos vientuļi briesmīgās situācijās. Uzvedības piemērs labi noder, lai parādītu, ka ir iespējams apgūt to, ko tu vēlies darīt, vai tiecies pēc sava sapņu darba.